

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Sententia Et Re Iudicata. Titvlvs XIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

vel presumptio non est contra prescribentem, alius debet allegari titulus, & probari: nisi sit prescriptio, cujus contrarium non extat memoria. h. d. Joan. And.

Bonifacius VIII.

Epis copum, qui ecclesias, & decimas, quas ab eo repetit, proponit (licet in tua sint constituta: dicecisi) se legitime prescripsisse, allegare oportet (cum jus commune contra ipsum faciat) hujusmodi prescriptionis titulum a, & probare. Nam licet ei qui rem prescribit ecclesiasticam, si sibi non est contrarium jus commune, vel contra eum presumptio non habeatur, sufficiat bona fides, ubi tamen est ei jus commune contrarium, vel habetur presumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat prescribendi. Nisi tanti temporis allegatur prescriptio, cujus contrarii memoria non existat.

CAP. II.

Privatus ipso jure, vel per sententiam, boni, qua tenet à Romana, vel ab aliis ecclesiis, illa minori spacio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non prescribit. Filii autem hereticorum, qui catholici putabatur, bona paterna contra Romanam & alias ecclesias prescribunt spacio quadraginta annorum: & idem in extraneis. Joan. And.

Idem.

Si qui b (exigentibus culpis, vel excessibus ab eisdem commissis) bonis quæ à Romana, vel ab aliis tenent ecclesiis, sint per sententiam, vel ipso jure privati: statim, ut in apprehendis, vel occupandis, postea quancumque bonis eisdem, nullus [licet leges humane super hoc alia tempora statuere videantur] ipsis ecclesiis temporis lapsus obstat, nisi contra ipsam Rom. ecclesiam centenaria, vel contra ecclesias alias quadragennaria prescriptio legitime sit completa. Si post mortem hereticorum [qui dum viverent, catholici putabantur] bona ipsorum à catholicis eorum filii, vel nepotibus, aut extraneis quibuscumque, spacio XL. annorum fuerint bona fide possessa: sancimus eos, super bonis hujusmodi [etiam si ad Romanam pervenire deberent ecclesiam] in hoc casu non esse ulterius molestandos: quanquam illi, quorum bona fuerant, nunc detegantur heretici extitisse.

DE SENTENTIA ET RE IUDICATA.

TITVLVS XIV.

CAP. I.

Judex, qui contra justitiam, & contra conscientiam aliquid in judicio fecerit in gravamen partis, per gratiam, vel per sordes, condemnandus est parti lesa in restitutionem litis, & per annum est suspensus & perpetuus, si medio tempore ingerat se divini, nisi Papa eum ipso dispenset. Joan. And.

Innocentius IV. in concil. Lugdunen.

Cum æterni tribunalis iudicis illum reum non habeat, quem iniuste iudex condemnat, testante propheta: nec damnabit eum, cum iudicabitur ille: Caveant ecclesiastici iudices, & prudenter attendant, ut in causarum processibus nil vindicet odium, vel favor usurper, timor exulet, præmium aut expectatio præmiis justitiam non evertat, sed stateram gestent in manibus, lances appendant æquo libramine, ut in omnibus quæ in causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententiis & ferendis, præ oculis habeant solum Deum: illius imitantes exemplum, qui querelas

a An sufficiat titulus putativus, docent Abb. & Fel. in c. de quarta. & in c. audita. de preser. b De intellectu. Joan. Fab. in suis. de usu & rebus suis.

populi tabernaculum ingressus ad Dominum referentur, ut secundum ejus imperium judicaret. Si quis autem iudex ecclesiasticus, ordinarius, aut etiam delegatus, suam suam prodigiosam, & propriam persequatur honorem, contra conscientiam, & contra justitiam, in gravamen partis alterius in judicio quicquam fecerit per gratiam, vel per sordes, ab executione officii per annum noverit se suspensus, ad estimationem litis parti, quam læserit, nihilominus condemnandus. Sciturus, quod si suspensione durante damnabiliter ingesserit se divinis, irregularitatis laqueo se involvet, secundum canonicas sanctiones: à quibus non nisi per summum Pontificem potest liberari, salvo aliis constitutionibus, quæ iudicibus malis iudicantibus penas ingerunt & infligunt. Dignum est enim, ut qui in tot præsumit offendere, pena multiplici castigetur.

CAP. II.

Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis, h. d. secundum Paulum.

Idem sacro presente concilio, ad memoriam sempiternam.

Ad Apostolicæ dignitatis & infra. Sane cum dicitur guerrarum commotio nonnullas professionis Christianæ provincias diutius afflixisset, nos ad fraternitatem præcipuum Principem secularium, hujusmodi dissolutionis & tribulationis auctorem, à felicis recordationis Gregorio Papa IX. prædecessore nostro, pro suis excessibus a thematis vinculo inmodatum, speciales nuncios, & magna auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Alaba. & Hu. b Sabin. Episcopos, ac dilectum filium Gulielmum Basilicæ XII. Apostolorum Presbyterum Cæsariensem, qui salutem zelabantur ipsius, duximus destinandos: facientes sibi proponi per ipsos, quod nos & frater nostri (quantum in nobis erat) pacem & per omnia locum habere, nec non cum omnibus hominibus, optabimus, parati sibi pacem & tranquillitatem dare, ac munda etiam universo. Et quia prælatorum, clericorum, omniumque aliorum quos detinebat captivos, & omnium tam clericorum, quam laicorum, quos ceperat in galeis, rostratio, poterat esse pacis plurimum inductiva: eum ut illos restitueret (cum hoc idem, tam ipse, quam sui nuncios, antequam ad apostolatus vocati essemus officium, promississent) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem ac proponi insuper, quod si idem pro nobis parati esset audire, & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere Princeps vellet de omnibus, per quos erat vinculo excommunicationis astrictus: & aliter præterea, quod si ecclesia eum in aliquo contra debitum læserat (quod non credebatur) parati esset ipse, quod in nullo contra justitiam læserat ecclesiam, vel quod nos eum contra justitiam læsissemus, parati essemus vocare Reges, & Principes, tam ecclesiasticos, quam seculares ad aliquem tutum locum, ubi per se, vel per solennes nuncios conveniret: si eum læserat ecclesia de consilio concilii sibi satisfacere, si eum læsisset in aliquo, ac revocare sententiam, si quam contra ipsum iniuste tulisset, & cum omni mansuetudine & misericordia (quantum eum Deo & honore suo fieri poterat) recipere de injuriis & offensis ipsi ecclesie, inique per eum irrogatis, satisfactionem ab se eo volebat, & omnes amicos suos sibi que adhaerentes, in pace potestate, plenaque securitate gaudere, ut nunquam hæc occa-

a Vid. de me. fide. de. excom. missi. Et quid sit irregularitas, & unde suspensio arguatur, De. b G. e. vid. spe. in. de. comp. vid. ad. 6. v. & Fel. in. c. cum. sit. de. for. comp. d. in. quod. dam. man. si. de. fidei. hæc. duo. verba. contra. debitorum. e. conveni. rent. f. al. ab. ipso. g. vid. e. mutare. 6. q. 1. tamen. & l. si. aut. 6. ff. de. arb. & Bar. in. l. si. ff. de. verb. obi. Font.

fine possent aliquod subire discrimen. Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate. Idem tamen Pharaonis iniquitatis duritiam, & obturans a more aspidis aures suas, preces huiusmodi & monita, elata obstinatione, ac obstinata elatione desepit: propter quod non valentes absque gravi offensa Christi ejus iniquitates amplius tolerare, cogimur (urgente nos conscientia) iuste animadvertere in eundem. Et ut ad præfens de cæteris ejus sceleribus taceamus, quatuor gravissima (quæ nulla possunt tergiversatione celari) commisit. Dejeravit enim multoties, pacem quondam inter ecclesiam & imperium reformatam temere violando: & in fira. Perpetravit sacrilegium, capi faciens cardinales sanctæ Romanæ ecclesie, ac aliarum ecclesiarum prelatos; & clericos religiosos & seculares venientes ad concilium, quod idem prædecessor noster duxerat convocandum: & in fira. De hæresi quoque non dubiis & levibus, sed difficilibus & evidentiibus argumentis suspectus habetur: & in fira. Præter hæc regnum Sicilia (quod est speciale patrimonium B. Petri b, & idem Princeps ab Apostolica sede tenebat in feudum) jam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem, servitutemq; redegit, quod eis penè penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probris eiectionis, illos, qui remanserunt ibidem sub servili quasi conditione vivere, ac Romanam ecclesiam (cujus sunt homines principaliter & vasalli) offendere multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Possit etiam merito reprehendi, quod mille quidem fartorum annuam pensionem (in qua pro eodem regno ipsi ecclesie Romanæ tenetur) per novem annos, & amplius solvere prætermisit.

Nos itaque super præmissis, & quam pluribus aliis ejus nefandis excessibus, cum fratribus nostris, & sancto concilio deliberatione præhabita diligenti (cum Iesu Christi vices licet immeriti teneamus in terris, nobisq; in B. Petri persona sit dictum c. Quodcunque ligaveris super terram, ligatum erit & in cælis) memoratum Principem, qui se imperio & regni d, omnique honore & dignitate reddidit tam indignum, qui quæ propter suas iniquitates adeo ne regnet, vel imperet, est abjectus suis ligatum peccatis, & abjectum, omnique honore ac dignitate privatum à Domino ostendimus, denunciamus, & nihilominus sententiando privamus: omnes, qui ei juramento fidelitatis tenentur adstricti, à juramento huiusmodi perpetuo absolventes: auctor. Apostol. sterner in inhibendo, ne quisquam de cætero sibi tanquam Imperatori vel Regi, pareat & intendat. Decernendo: quoslibet, qui ei deinceps velut Imperatori vel Regi consilium vel auxilium præstiterint, seu favorem, ipso facto excommunicationis sententia subjacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio Imperatoris spectat electio, eligant liberè succedere.

De præfato Sicilia regno providere curabimus, cum eorundem statum nostrorum consilio, sicut viderimus expedire.

CAP. III.

Qui petit rem certam causa expressa, si illam causam non probat, succumbit: licet aliam probet, maxime postmodum emergentem. Ioan. And.

Idem Præceptori hospitalis S. Ioannis Hierosol. in Hispania: & commendatori, ac fratribus domus de Curvaria, hospitalis ejusdem.

a Alias, obturans. b Adde cap. mandata. & ibi Dd. de prescrip. & cap. 1. q. 4. dist. & in cap. 1. Romani. de jur. c Martini 16. d Nova quid dignitate: secularis de jure phores simul tenent possunt absq; dispensatione: licet seculus sit in ecclesiasticis, de quo in cap. 1. de consuet. & cap. de multa. de prebendis. e al. & decernendo. f Id. absq; mentione. Ita Decr. in cap. reprehensibilis. de appell. & consil. 131.

Abbate sane: & in fira. a Abbas de Bonifac. pro te & conventu suo proponens, locum de Rosellis esse prædicti monasterii jure domini, vel quasi, & cum suis finibus ex litigatione Regis Aragonie ad ipsum monasterium pertinere: petit adjudicari eidem monasterio locum ipsum, & vos exinde amoveri. Allegabatur autem pro parte vestra, quod facta vobis donatio de prædictis valida existeret, quamvis illa sub Sarracenorum tunc existerent potestate: quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, videlicet si ad manus fidelium devenirent. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorem: quia ipsi donationi rerum donatarum natura vel qualitas non obstabat, & salubre ac laudabile quidem erat, spectare ac præstolari tempus, quo illa Christianorum dominio subderentur: quare mox cum pervenerunt ad ipsos, fuerunt ad vos totaliter devoluta. Multum quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonifac. vel prædicto monasterio Populeti ab eodem Rege facta donatio fuisset: quia si liquebat prædicta monasteria Populeti ab ipso Rege, ac ab illo Abbate & conventu de Bonifac. fuisse collata: non tamen ob hoc constabat dictum Regem ipsi monasterio de Bonifac. illa donasse, vel mandasse donari. Nec pro eo quod voluit & statuit, ut edificaretur ibi monasterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua construendo monasterio donavisse: cum illa potius sua videretur intentio, ut (quia præfatum monasterium Populeti, tot & tantorum honorum largitione ditabat) Abbas & conventus ipsius pro sua suorumque salute monasterium construere tenerentur, præsertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat. Præmissa verò concessio facta monasterio de Bonifac. ab Abbate & conventu monasterii Populeti, nullum proorsus ei videbatur asserere suffragium, pro eo potissimum b, quod post litem contestatam, & processum judicii facta fuerat, sicut clarè patebat ex instrumento præfato. Unde cum jus (si quod in prædictis ipsi monasterio de Bonifac. ex concessione huiusmodi competebar) in iudicio minime destitisset: (quia videri non potest illud venisse, quod postmodum accidit) pronunciarit utique super petitis non poterat ex eadem. Pro parte autem altera dicebatur, quod cum Rex ipse sua probitate ac studio, ab infidelibus loca conquiverit supra dicta, donatio avi, vel patris ipsius prius facta de illis, cum ad cultum fidei pervenirent, Rege eundem, quoad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cum sua propria facta essent, & viderentur ab aliis bonis hæreditariis separata.

Porro præfata concessio facta monasterio de Bonifac. à monasterio Populeti, licet post acceptum iudicium causaque processum interveniret, prodesse tamen & valere debebat, cum pro actore (quod de jure suo ex causa idonea, quamvis supervenienti e appareat) satis sufficere videatur. satisque esse, si (prout servatur in reo) inter sit ipsius tempore sententia profectenda. Sed ad hæc pars vestra respondit, quod cum tam supradicti avi donatio, quam locorum æquiritio præmissorum, fuerint nomine regni factæ: memoratus Rex donationem servare huiusmodi tenebatur d. Cæterum prædicta monasterii Populeti concessio, monasterio de Bonifac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa & speciali causa, & postea, sive alia, sive similis ei, quam exposuit, accidit, videri non potest illa in iudicio devenisse: cum iudex tunc prospicere ac ar-

a De intellectu, vid. Ioan. Fab. inst. de act. s. scitaz. discretis. b Vid. Bart. & Alex. in l. habetas. de insti. & Alexan. in l. d. vis. de re judic. & Felin. in cap. licet. de probat. c Vid. de off. Rot. 176. in novis. d Vid. de hoc Bart. in l. prohiberet. s. plant. ff. quod vi aut clam. & Ruin. consil. 25. lib. 21.

tendere debeat diligenter, an a ex ea omnino eadem, quæ prius expressa extitit, utpote, quæ tunc etiam competeret, actoris intentio sit fundata. Secus autem cum egit vel petiit in genere, nullius certæ, vel specialis causæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter fore proposuit aliquem obnoxium esse sibi, vel ad le iure dominii, vel quasi, rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue est inspiciendum iudici, an sufficienter vel minime, de iure vel intentione constet actoris. Unde si de hoc ex causa etiam postmodum accidenti liqueat, potest & debet iudex (etiam si appareat minus iuste à principio fore actum) suum exinde animum informare. Quoniam, etsi petitum fuerit indebitè, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium subsecutum: nec illius acta vel gesta propterea minus valida extiterunt: nec etiam iudex ipse cognita taliter veritate, pronunciare in contrarium posset cum libera conscientia & securâ. Non prodesse etiam multum reo, si tunc forte in ipsum huiusmodi supervenienti causâ, condemnatio non ferretur: quum mox alio instituto iudicio foret ex illa meritò condemnandus. Unde etsi actori suam ex supervenienti causâ intentionem sufficiat fundavisse, quum egit aliqua causâ specialiter non expressa: secus tamen est si certam & specialem in sua petitione subiunxerit, nisi postmodum intentionem suam ex eadem prorsus (quam prius expressit) tunc & etiam competenti causâ fundarit. Quare quum memoratus Abbas monasterii de Bonifacio, proposuerit sapefatum locum de Rosel. cum suis terminis ad ipsum monasterium ex prædicti Regis largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodem Rege concessione docuerit, ostenderit autem donationem quondam factam illi de his ab Abbate & conventu monasterii Populeti, quæ nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiam ante facta, nullam profectò commodum ex ea reportare debebat.

Præfatus igitur Cardinalis præmissis omnibus, & aliis, quæ hinc inde fuerunt proposita diligenter auditis, ac utriusque partis meritis æqua iustitiæ lance discussis, prudenter attendit, id (quod prædicti Abbas & conventus de Bonifacio, proposuerunt, intentionem videlicet actoris, ex iis, quæ post litem contestationem accidit posse fundari, eaque debere in iudicium devenire) tunc locum habere (sicut congrue allegatum est supra) videlicet quando ex certa & expressa & causâ specialiter non est actum. Ex iis enim, quæ post inchoatum iudicium eveniunt, quando causâ fuit exposita specialis, nec debet, nec potest iudicis animus ad proferendam sententiam informari: quia quum certæ causæ facta est mentio, utpote donationis, vel venditionis aut alterius specialis, oportet incepti iudicii tempus attendi, ut liquido cognoscatur, an tunc interfuerit actoris, propter illa, quæ specialem comitantur causam, & necessariò adesse debent, veluti locus & tempus, & huiusmodi, quæ sunt sollicitè attendenda, & sine quibus causâ vacua & invalida censeretur. Sed cum est in genere absque alicujus causæ declaratione petatum, non sic oportet accepti iudicii tempus inspicere: quia non requiruntur, nec sunt opportuna, nec attendi possunt huiusmodi comitantia in hoc casu. Et licet aliquibus curiosis (qui de his, quæ non multum expediunt, sæpe disceptant) aliter forsan appareat, quando actum est causâ aliqua non expressa, utilius tamen videtur negotia tali expediri compendio, quam per quandam

^a In quodam manuscripto legitur sic, an & omnino eadem, & b. al. & tunc etiam. c. Vid. ad hoc Bart. in l. i. ff. de ead. & l. habeas. ff. de iust. & iur. & F. in c. ex parte. i. de reser. d. Vid. Bar. in l. & an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iud. Font. e. Vid. d. si rem. §. fin. ff. de pig. ali. l. non potest videri. ff. de iud.

exactam subtilitatem longo dispendio prorogari: proferri cum nonnulla pro utilitate communi contrariis asperitatem ex æquitate mansuetudine tolerari non debeant. Unde idem Cardinalis considerans, quod ipse Abbas & conventus de Bonifacio, non probaverunt largitionem super his regiam legitime sibi factam, ex qua specialiter vos impetere videbantur, ab huiusmodi eadem Abbatis & conventus impetitione, de mandato nostro præhabito fratrum nostrorum cõsilio, vos duxit sententialiter absolvendos. Nos igitur Cardinalis eisdem sententiam ratam habentes, eam auctoritate Apostolica confirmamus.

CAP. IV.

Si ex pluribus iudiciis vel arbitris, unus (alii præfatis & mandantibus) per verba plurali numeri ferat sententiam, vel sententiam. Electio autem pronunciana est per verba singulari, h. d. Ioan. And.

Bonifacius octavus.

Quia a ab uno arbitrorum vel iudicium (aliosque sententibus & mandantibus) scripta sententia recitatur, habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata. Oportet tamen, ut is qui recitat non natus verbis singularis numeri, sed pluralis: ut dicat, Nos iudices vel arbitri pronunciamus, seu statimus in hunc modum. Licet secus in electione ferretur, in qua (ut censetur evidentiis unica, & communis, est de qua rice omnium) live per compromissum, live per sortitionum procedatur) electionis pronunciatio per verba singularis numeri facienda.

CAP. V.

Tonit tres casus multarum sententiarum: & aprom uno casu excepti. h. d. Ioan. And.

Idem.

Et si sententia definitiva (postquam scripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio, de scriptis recitatione, proferri (aliàs nec nomen sententiarum mereatur habere, nec ab ea sit appellare necesse) Episcopo tamen (quem propter dignitatis prærogativam, ampliori conventu honore fulgere) sententiam ab eodem recitari licet (ad instar illustrium personarum) per alium recitari. Sententia, quam scriptam edì à iudice litigatoribus, non recitari, vel quam ab ipso stando non sedendo proferri contingit, nullius penitus est momenti.

DE APPELLATIONIBUS

TITVLVS XV.

CAP. I.

Appellans ad Papam in iudicio vel extra, appellationem in scriptis, & causam exprimere, & apostolos petere. Si cui & per appellatum, principales personæ per se, vel per procuratorem, vel super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus à sententia definitiva interpositis nil mutatur. Demum utriusque sententia imponitur pena. Ioan. And.

Innocentius IV. In Concilio Lugdun.

Quia nobis est lites minuere, & à laboribus relevare subiectos. Sancimus igitur, ut si quis in iudicio vel extra, super interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deproperet, & petat apostolos, quos ei præcipimus exhiberi. In quibus appellationis causam exprimat, & cur appellatio non sit admittenda, vel si appellationi forsan ex superioris reverentia sit delatum. Post hoc appellatori secundam

^a Ad intelligentiam vid. not. per Dd. ac præfatum. Arc. in c. in c. finis cum per form. de elect. l. 6. b. Vid. fin. autem, in auct. ut iud. non exp. c. Vid. Bar. in l. qum. ff. de appell. & glo. in l. ad fin. ff. eodem. Aug. Ar. in d. l. i. Font.

locorum